

USA a Japonsko v 19. století

Izolace Japonska

- ▶ V průběhu 1. poloviny 19. století zůstává Japonsko nadále uzavřeno před světem.
- ▶ Nebylo tomu tak vždy, v 16. století návštěvy evropských obchodníků a misionářů měly velký vliv na obyvatelstvo.
- ▶ Zásahy proti křesťanům a misionářům ze strany Hidejošiho Tojotomi a zejména Iejasu Tokugawy znamenaly konec tohoto období.
- ▶ Uzavření se Japonska před okolním světem.
- ▶ Obchod se Západem probíhá jen prostřednictvím přístavu Nagasaki, monopol na obchod s Japonskem má Holandsko (na oplátku se zavázalo zdržet snah o šíření křesťanství).

Iejasu Tokugawa (zakladatel šógunátu Tokugawa)

Úpadek šógunátu

- ▶ K jeho postupnému úpadku dochází ve 2. polovině 18. století a v průběhu 19. století se situace dále zhoršuje.
- ▶ Japonsko i nadále zůstává především feudální společností s agrární ekonomikou, která v čím dál menší míře uspokojuje životní potřeby stále početnějšího obyvatelstva.
- ▶ Japonsko je v tomto období sužováno hladomory a vzpourami. Vzrůstá nespokojenost rozsáhlých segmentů populace a jednotlivé rody se snaží využít oslabení moci šóguna ve svůj prospěch.

Japonsko a svět v tomto období

- ▶ Vztah Japonska k cizincům je i nadále odmítavý a nepřátelský.
- ▶ Monopol na obchod s Japonskem má i nadále Holandsko, s cizinci odmítají Japonci i nadále jednat.
- ▶ Velmi špatné chování Japonska k námořníkům cizích lodí, které ztroskotaly u japonského pobřeží.

První pokusy USA změnit japonský postoj

- ▶ Skončily neúspěchem.
- ▶ Plánovaná cesta Edmunda Robertse do Japonska se po jeho smrti neuskutečnila.
- ▶ V roce 1846 připlula do Tokijského zálivu výprava, jíž velel komodor Biddle.
- ▶ Po deseti dnech čekání byl donucen odplout = Japonsko nadále odmítá obchodovat s jinou zemí než s Holandskem a tvrdí, že je jen jeho záležitostí, jak se bude chovat k cizincům.

Nástup asertivnější americké politiky v Pacifiku

- ▶ Díky vítězství ve válce s Mexikem (1846-1848) získaly USA kontrolu nad západní částí dnešních USA.
- ▶ Poskytlo jim to základny pro realizaci asertivnější zahraniční politiky v Pacifiku.
- ▶ Jsou připraveny přitvrdit i vůči Japonsku.
- ▶ Kromě navázání obchodních vztahů a přinucení Japonska zacházet lépe se západními občany je vnímán geostrategický význam Japonska pro zajištění obchodní cesty do Číny.

Perryho cesta do Japonska

- ▶ V roce 1853 připlouvá do Japonska v čele námořní eskadry komodor Matthew Perry.
- ▶ Perry věří ve významnou budoucí roli USA, které chápe jako „říši středu“ mezi dvěma oceány.
- ▶ Obává se šíření ruského vlivu a soudí, že v budoucnosti bude v Pacifiku hlavním soupeřem USA právě Rusko, které vidí jako stát ztělesňující hodnoty protikladné USA.
- ▶ Proto chce, aby to byly USA, kdo první uzavřou smlouvu s Japonskem, a tak získají vliv v této zemi.
- ▶ Navrhuje také anexi ostrovů v Jihočínském moři (Peskadorské ostrovy, Formosa) za účelem získání strategických základen v regionu.

Japonská reakce na Perryho příjezd

- ▶ Perryho příjezd vyvolal v Japonsku vzrušenou diskusi, jak na americké požadavky reagovat.
- ▶ Část japonských představitelů i nadále zaujímal odpor proti všemu cizímu a západnímu a požadovala odmítnutí požadavků.
- ▶ Převahu ovšem získali stoupenci smířlivého přístupu.
- ▶ Mezi nimi nechybí ti, kdo sice respektují sílu Západu, ale současně hodlají využít západních technologií a zbraní, stejně jako proměnu regionu, k naplnění „japonského osudu“ - pokračovat v dávných plánech Hidejošiho Tojotomi na rozšíření japonské říše a získání převahy nad okolními sousedy.
- ▶ Spory ohledně přijetí Perryho požadavků dále oslabilly pozici šóguna, což připravilo prostor k modernizaci Japonska a současně i k přesunu moci do rukou císaře a nových elit.

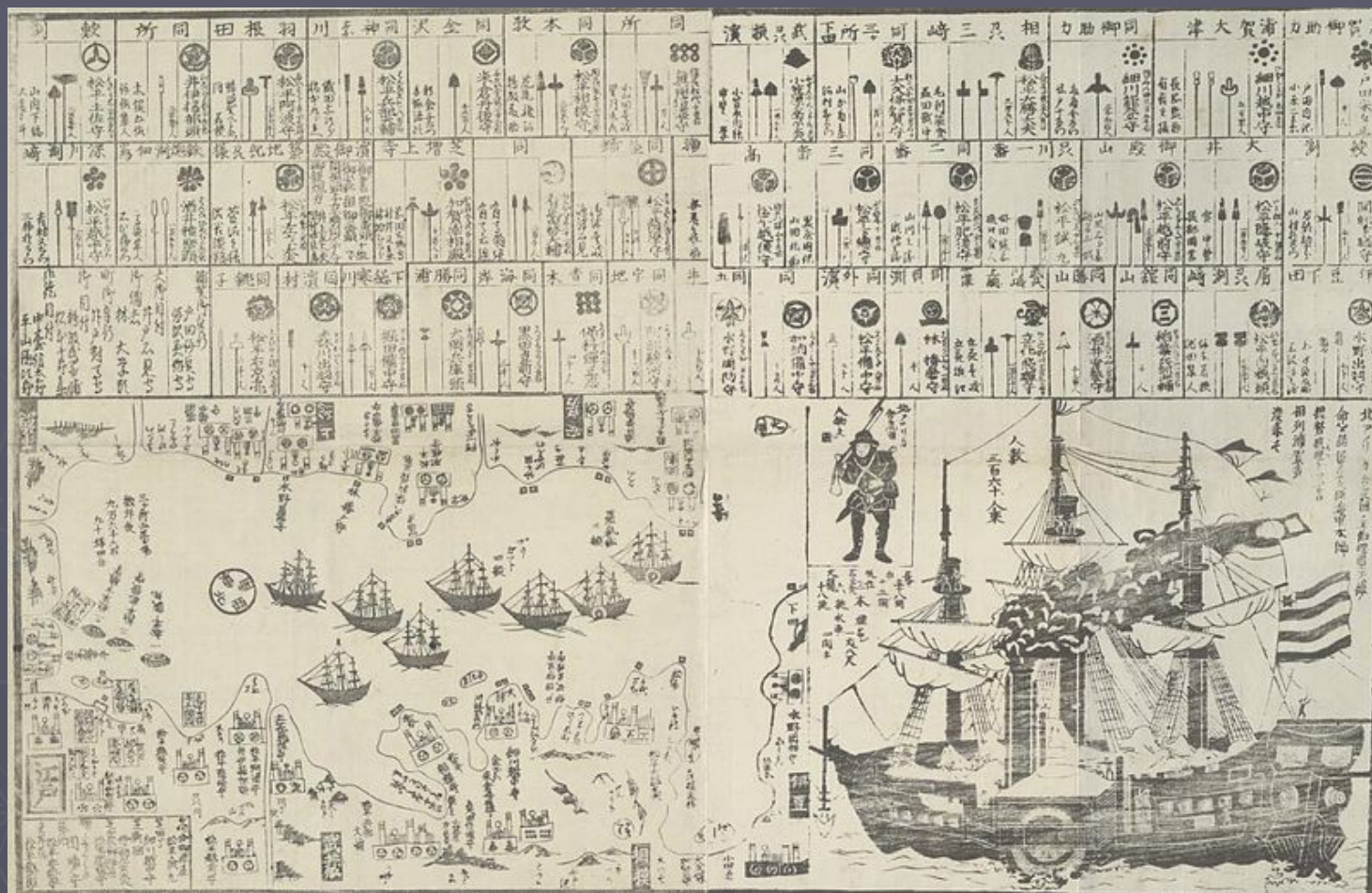
Komodor amerického námořnictva Matthew C. Perry (1794-1858)

Smlouva z Kanagawy (1854)

- ▶ Podepsána 31. března 1854, vyvrcholení Perryho návštěvy v Japonsku.
- ▶ Na rozdíl od Cushingovy smlouvy s Čínou jde primárně o úmluvu o zacházení s trosečníky doplněnou o několik málo ustanovení týkajících se obchodu a diplomatických styků.
- ▶ Kromě pasáží o zacházení s trosečníky předpokládala otevření dvou méně významných přístavů americkému obchodu a právo USA zřídit si v jednom z nich (Simoda) konzulát.
- ▶ Obsahuje doložku nejvyšších výhod pro USA, ale obchodních privilegií USA získávají poměrně málo.
- ▶ Na rozdíl od Cushingovy smlouvy také nezakotvuje právo exiteritoriality.
- ▶ Celkově lze proto říci, že Perryho expedice Japonsko světu „pouze pootevřela“.

Příplutí Perryho eskadry do Tokijského zálivu (dobový japonský tisk)

Pozůstatek dělostřelecké baterie v Tokijském zálivu narychlo vybudované v zimě roku 1853 k znemožnění jarního návratu eskadry komodora Perryho do Japonska

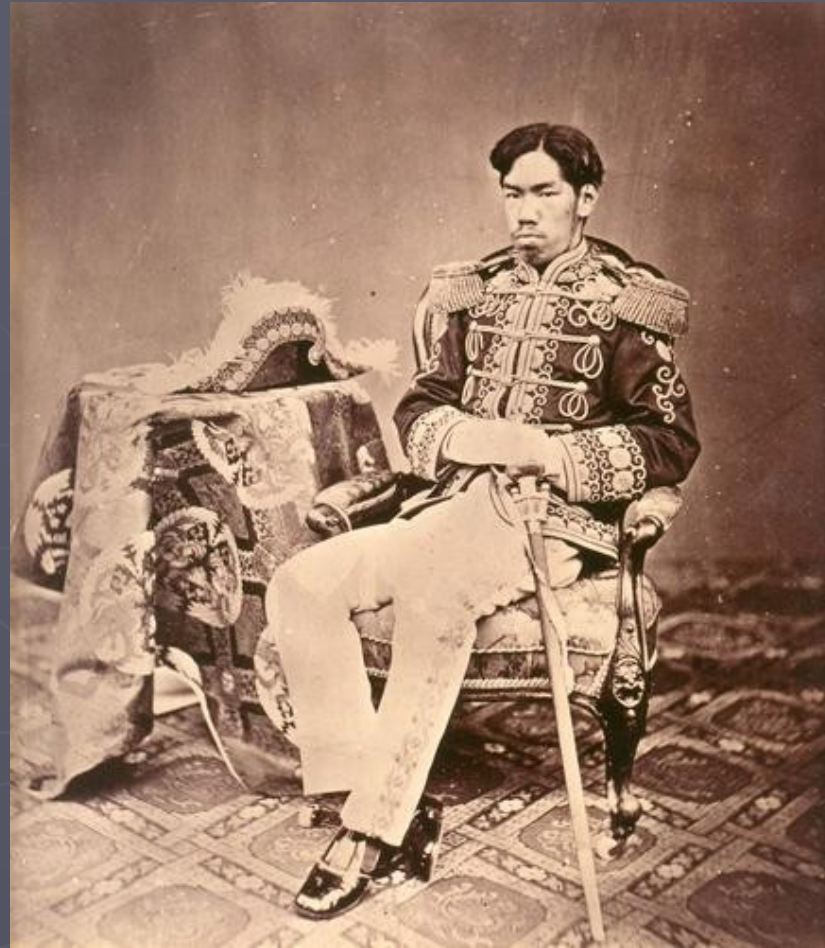
Další dohody s Japonskem

- ▶ Smlouva z Kanagawy položila základ otevření se Japonska světu a další velmoci rychle následovaly amerického příkladu.
- ▶ V dalším období byla důležitá role prvního amerického velvyslance v Japonsku - Townsenda Harrise.
- ▶ Podařilo se mu dosáhnout přímých jednání se šógunem, jejichž výsledkem bylo podepsání Dohody z Simody (červen 1857), která dále rozšířila práva a privilegia Američanů v Japonsku.
- ▶ V roce 1858 (červenec) dojednal uzavření Smlouvy o přátelství a obchodu, která završila otevření se Japonska americkému obchodu a zakotvila právo exterritoriality.
- ▶ Podobně jako v případě Cushingovy smlouvy s Čínou se i tato smlouva stala vzorem pro ostatní západní země.

Odpor proti Západu a konec vlády šóguna

- ▶ Uzavření smluv dále prohloubilo rozpory v japonské společnosti, která se ocitla na pokraji občanské války. Část klanů se bouřila proti ústupkům šóguna vůči západním státům a vůči cizincům obecně.
- ▶ Krize vyvrcholila poté, co jeden z klanů uzavřel cizím lodím úžinu Šimonoseki (mezi ostrovy Honšú a Kjúšú). V reakci na to vojenská expedice západních velmocí (včetně účasti USA) porazila vzbouřené klany a v roce 1864 úžinu opět otevřela.
- ▶ Následně byla uzavřeny dohoda o náhradě škody a dohoda o clech, které představovaly jedny z mála mnohostranných dohod uzavřených před první světovou válkou, na nichž participovaly i USA.
- ▶ Šógun na krizi reagoval nařízením, že cizinci musí opustit Japonsko, ale současně západní státy ujistil, že toto nařízení nehodlá v praxi realizovat.
- ▶ Jeho chování vedlo k dalšímu vzrůstu odporu proti jeho pokračující vládě.
- ▶ Po smrti dosavadního šóguna byl jeho nástupce donucen rezignovat ve prospěch nového císaře Mucuhyta (na trůn nastoupil pod jménem Meidži – osvícená vláda), kolem kterého se soustředili mladí stoupenci modernizace Japonska.

Japonský císař Mucuhito (známý pod jménem Meidži, 1852-1912)

Modernizace Japonska

- ▶ Po rezignaci šóguna a porážce jeho armády zahájilo Japonsko proces modernizace, jehož rychlost, velikost a úspěšnost dodnes pravděpodobně nemají obdoby.
- ▶ Jádro této modernizace se ovšem odehrává v materiální sféře, zatímco pokud šlo o převzetí západních idejí, Japonsko se přizpůsobilo Západu jen v omezené míře a leckdy od něj převzalo to nejhorší - imperialismus.
- ▶ Japonsko hodlalo modernizace využít především k tomu, aby si vynutilo lepší postavení ve východní Asii a to na úkor sousedních států.

Začátek nové japonské zahraniční politiky ve východní Asii

- ▶ V průběhu roku 1873 se vztahy Japonska a Koreje vyhrotily až na pokraj války.
- ▶ Japonsko nakonec ustoupilo, avšak výsledkem je vypuknutí krize uvnitř samotného Japonska.
- ▶ K uspokojení hlasů volajících po agresivnější zahraniční politice byla proto vyslána trestná expedice na ostrov Formosa (ačkoliv jde o součást Číny).
- ▶ Přibližně ve stejnou dobu se japonské zájmy střetly s ruskými v otázce Kuril a Sachalinu, avšak tento spor byl vyřešen diplomaticky.
- ▶ V roce 1875 donutilo Japonsko Koreu (vazala Číny) uzavřít smlouvu obdobného obsahu, jakou před léty uzavřel Perry s Japonskem.

USA a východní Asie ve druhé polovině 19. století

- ▶ Od 60. let 19. století se USA přestaly angažovat ve velmocenské politice ve východní Asii.
- ▶ Důvodem je především občanská válka a následné soustředění se na obnovu země.
- ▶ Primát v regionu převzaly jiné velmoci a po zbytek 19. století hrají USA v záležitostech regionu jen druhořadou roli.

Anson Burlingame (1820-1870)

Jako americký velvyslanec (1861-1867) patřil k hlavním stoupencům politiky podpory zachování teritoriální integrity Číny, následně jako čínský vyslanec sjednal uzavření smlouvy mezi USA a Čínou z roku 1868

Převažující charakter vztahů USA s východní Asií v tomto období

- ▶ Nadále se rozvíjejí obchodní vztahy s Čínou a Japonskem, významně rostou i americké investice v těchto zemích.
- ▶ USA podporují zachování teritoriální integrity Číny.
- ▶ Neméně významná je americká misionářská činnost v Číně, která dala milionům Američanů určité (převážně pozitivní) povědomí o Číně.
- ▶ Na druhé straně také výrazně vzrostla čínská migrace do USA, která byla smluvně upravena smlouvou z roku 1868 (zakotvila právo svobodné migrace).
- ▶ Ačkoliv Číňané, kteří emigrovali do USA, přispěli k hospodářskému rozvoji země, v řadě případů se nesetkali s příznivým přijetím.
- ▶ Zejména v Kalifornii došlo k řadě protičínských bouří a snahám uzákonit prostřednictvím referenda zákony proti Číňanům a jejich migraci. V Kongresu byl podobný zákon přijat v roce 1878, ale prezident Hayes jej vetoval.
- ▶ Tlak veřejnosti však Hayesovu administrativu nakonec vedl k tomu, že v roce 1880 vyjedнала novou smlouvu s Čínou, která uvalila výrazné restriktce na migraci Číňanů za prací do USA.
- ▶ Ačkoliv se na jiné kategorie osob nevztahovala, v praxi se s nepřátelstvím a diskriminací setkávají i čínští studenti a návštěvníci.
- ▶ Takové chování však má negativní dopad na obraz USA ve východní Asii (zejména po následném vypuknutí vlny „antijaponské hysterie“).